

“Sünnetin Bireysel ve Toplumsal Değişimdeki Rolü” Sempozyumu, 11-12 Mayıs 2007, Meram/KONYA

Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından tertiplenen “*Sünnetin Bireysel ve Toplumsal Değişimdeki Rolü*” başlıklı Hadis ve Sünnet Sempozyumu, 11-12 Mayıs 2007 tarihlerinde Konya’da gerçekleştirildi.

Dört oturum halinde icra edilen sempozyumun açılış konuşmasını yapmak üzere kürsüye gelen İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ahmet Önkal, Kur’an’dan sonra İslâm dininin ikinci temel kaynağı olan Sünnet’in, Hz. Peygamber’den bugüne sadece bireylerin hayatını değil, toplumların karakterini de şekillendiren benzersiz bir etkiye sahip olduğunu belirtti. Örnek bir Müslüman kimliği oluşturmak ve huzurun hâkim olduğu bir toplum inşa etmek için değişim ve dönüşümün en emin, en kesin ve en kestirme yolunun Sünnet olduğunu vurgulayan Önkal, bu noktada bize düşen görevin, Sünnet’i iyi anlamak ve yaşanılır kılmak olduğuna dikkat çekti. “Dünyanın dört bir tarafında ve özellikle İslâm ülkelerinde hâkim bulunan işgaller, savaşlar, insanlık suçları, açlık, sefalet, yaygınlaşan ahlâksızlık, sıradanlaşan bireysel ve toplumsal bunalımlar, açmazlar eğer gönüllerimize acı veriyorsa, Hazreti Peygamber’in Sünnetini iyi anlamaya ve onun bütün beşeriyete sunduğu evrensel mesajına kulak vermeye muhtacız.” diyen Ahmet Önkal, sempozyumun, günümüz insanının gerek bireysel, gerekse toplumsal hayatında yaşadığı sıkıntıları Sünnet sayesinde giderme uğrunda atılan adımlara anlamlı bir katkı sağlayacağı yolundaki temennisini dile getirdi.

Sempozyumun 11 Mayıs 2007 Cuma günü sabah 9:30’da başlayan ilk oturumu, “*İslâm’ın Doğru Anlaşılmasında ve Yaşanmasında Sünnetin Yeri*” ismini taşımaktaydı. Prof. Dr. Mehmet S. Hatiboğlu ve Prof. Dr. Ali Osman Koçkuzu’nun konuşmacı olarak katıldığı bu açılış oturumunda, Türkiye’de din eğitiminin geçirdiği sıkıntılı dönemlere atıfla Sünnet’in dinî hayatımızdaki yeri vurgulandı.

Aynı gün saat 14:00’te başlayan ve “*Sünnet’in Öngördüğü Fert ve Toplum Modeli*” başlığını taşıyan ikinci oturumda, Sünnet’in her çağda insanlığa sunulan en geçerli ve gerçekçi yaşama modeli olduğu belirtildi. Çağlar ve me-

kânlar üstü özelliğe sahip bu evrensel mesajın, şahsiyetli bireylerin oluşması, huzur, barış, hak ve adaletin hâkim olduğu sevgi toplumlarının inşa edilmesi için yegâne yol olduğu vurgulandı.

Diyaret İşleri Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Mehmet Görmez’in başkanlığında gerçekleştirilen oturumun ilk konuşmacısı Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan, “*Bireysel ve Toplumsal Gelişimde Sünnet’in Yeri ve Sahih-i Buhârî*” başlıklı bir tebliğ sundu. Sözlerine başlarken tebliğini değişim değil, gelişim odaklı bir bakış ve akış içinde sunmaya çalışacağını belirten Çakan, her değişim ve dönüşümün bir gelişme olmadığını ama her gelişmenin aynı zamanda hem bir değişim hem de bir dönüşüm sayılabileceğini vurguladı. Bu bağlamda Sünnet’in önderlik edeceği temelin de bireysel ve toplumsal gelişim anlamında bir dönüşüm olacağını dile getirdikten sonra, Sünnet’in geçmişi tamamen karalayan devrimci bir karakter değil, ıslahatçı bir yaklaşım taşıdığını söyledi. Bugün yaşanan olumsuz değişimlere teşebbüslerine de değinen Çakan, bunlardan yara almamak için yapılması gerekenlere işaret etti. Buhârî’nin konu ile ilgisine sadece tek paragrafla değinilen tebliğin müzakeresini gerçekleştiren Prof. Dr. Ali Osman Ateş, bu eksığe dikkat çekti. Ardından tebliğ sahibine övgü dolu ifadelerle hitap ettiği hatıralarından oluşan bir kesit sundu.

Oturumun ikinci tebliğcisi “Hz. Peygamber’in Medine Döneminde Tesis Ettiği Kardeşleştirme (Muâhât) Projesinin Günümüz Bireysel ve Toplumsal Hayat Açısından Önemi ve Analizi” başlıklı konuşması ile Doç. Dr. Saffet Sancaklı idi. Sünnet’i, Saadet Asrı’ndan bugüne taşımayı kardeşlik örneği üzerinden ele alan Sancaklı, önce Muhacir ile Ensar arasında gerçekleştirilen ‘kardeşleştirme’nin detayları hakkında bilgi verdi. Ardından bu projenin Müslüman kimliği oluşturmada nasıl bir etkiye sahip olduğunu irdeleyen Sancaklı, böylesi bir çabadan evrensel düzeyde çıkarılabilecek ilkeleri ve muâhâtın günümüzde de uygulanmasına yönelik tekliflerini dile getirdi. Tebliğin müzakeresi Prof. Dr. Ahmet Turan Yüksel ise, muâhâtın tarihçesine dair bilgiler verdikten sonra günümüzde mevcut örnekleri hatırlattı.

İlk oturumun üçüncü tebliği, Doç. Dr. Mevlüt Uyanık tarafından sunuldu ve “*Çocuğun Din-Kültür ve Kimlik İlişkisini Kurgulamasında Peygamberimizin “Bir Sosyal Model” Olarak Sunumu*” başlığını taşımaktaydı. Tebliğ öncelikle, yoğun değişim ve dönüşümlerle şekillenen çocukluk ve ergenlik dönemlerinde, çocuğun dinî eğitiminin nasıl bir yöntemle gerçekleştirilmesi gerektiğini sorguladı. Ardından günümüz gençliğinin yaşadığı ‘kimlik ve din ilişkisini kuramama’ ve model arayışında olumsuz örnekleri benimseme sorununa değinen tebliğci, onlara Peygamberle kendilerini özdeşleştirmeyi öğretmenlerin görevini vurguladı. Başarısız bir dinî sosyalleşme yaşadığımızın altını çizdikten sonra, çocuğun benlik inşasında dinî değerlerin ne derece önemli olduğunu

nu dile getiren Uyanık, tebliğini Peygamberimizin çocuklara ve gençlere karşı sevgi ve merhamet temelli bir yaklaşım tarzı benimsediğine; şiddet, öfke ve gerilime dayanan uygulamaları reddettiğine dair birçok örnekle zenginleştirdi.

Konuşmanın müzakerecisi olarak kürsüde bulunan Doç. Dr. Selçuk Coşkun ise, öncelikle bir Sunnet sempozyumunda müzakereci olmakla, 'kişinin hatasını başkalarının önünde dile getirerek onu mahcup etmeme' prensibine sahip Peygamber'in tutumuna ters bir iş yaptığından yakındı. Sonrasında tebliği, başlıkta çocuktan söz ettiği halde muhtevasında gençlere ağırlık verdiği yönünde eleştirirken, aslında Peygamberimizin ana muhatabının yetişkinler olduğunu hatta çocuğa yönelik tavsiyelerinde de yine yetişkinleri hedef aldığını belirtti. Bu bağlamda Peygamberimizin kendi çocuklarını nasıl yetiştirdiği konusunda bilgi sahibi olamadığımızı vurgularken, tebliğcinin bir İslâm felsefesi olması hasebiyle, Efendimizin hayatına dair her türlü ayrıntının sadece hadisçilerin değil, bütün araştırmacıların ilgi alanına dahil olması gerektiğini de sözlerine ekledi.

Kısa bir aradan sonra devam eden ilk günün ikinci oturumunda, dördüncü konuşmacı Yrd. Doç. Dr. Hayati Yılmaz, "Toplumsal Dönüşümde Hz. Peygamber'in Kişiliğinin Etkisi" başlıklı tebliğini sundu. Öncelikle sahabenin salt Kur'ân okumaları değil, bizzat Efendimizi gözlemlemeleri ve özdeşlik kurmaları sayesinde manevî hasletler edindiklerini vurgulayan Yılmaz, vahyin bir insan aracılığı ile insanlığa iletilmiş olmasının temel esprisinin de bu olduğuna dikkat çekti. Ardından Peygamberimizin müstesna şahsiyetinin risaletten önceki ve sonraki yaşamına yansımalarını ele alarak, hıfû'l-füdûl, Kâbe hakemliği, emîn sıfatını kazanışı, ilk vahiy geldiğinde Hz. Hatice'nin söyledikleri ve Ebû Süfyan'ın Herakliyus'a açıklamaları gibi olayları hatırlattı. Dolayısıyla muhataplarının onun söylediklerine inanmalarında bir lidere yakışan karizmatik tavrın ve üstün ahlâkî meziyetlerin son derece önemli olduğunu vurguladı.

Tebliğin müzakerecisi olan Doç. Dr. Enbiya Yıldırım ise, Hayati Yılmaz'ın, risaletten önceki hayatını anlattığı bölümde Peygamberimizden 'Muhammed' diyerek bahsetmesini eleştirerek sözlerine başladı ve her hâlükârda saygı ifadelerini terk etmemek gerektiğini belirtti. Peygamberimizin öylesine kirlî bir ortamda iffetini hiç zedelemeyen tertemiz bir gençlik geçirdiğine dikkat çeken Yıldırım, İslâm'ı kabul edenlerin çoğunun bu kişilikten ne denli etkilendiklerini dile getirdi. İslâm'ı yüceltirken ölçüyü kaçıran cahiliyeyi bütünüyle karalamanın doğru olmadığına inandığını belirten müzakereci, 'o dönemin ürünleri' diye nitelendirdiği ashabın, dini kabullenişlerinden önce de var olan güzel huylarını din ile zirveye taşıdıklarını söyledi.

İlk günün beşinci tebliğcisi Yrd. Doç. Dr. Vejdi Bilgin, "Cahiliye'den İslâm'a: Değişim ve Süreklilik Bağlamında Sunnet" konulu bir konuşma yaptı. Öncelikle Sunnet'in devrimci yorumunun imkânını tartışan Bilgin, Hz. Peygamber'in tebliğinin devrimci olduğu, onun cahiliye toplumunu yıkıp yerine tamamen farklı bir sosyal yapı inşa ettiği ve inananların, büsbütün İslâm öncesi hayatlarından uzaklaştıkları görüşünün vakiya aykırı olduğunu ifade etti. Bu tarz bir söylemin o dönemi daha doğru tahlil etme amacından ziyade günümüz insanını, dinlerini yaşama konusunda heveslendirme gayesi taşıdığını belirttikten sonra, peygamberlerin bir toplumu bütün kurumlarıyla kökünden değiştirme gibi bir amaçları olmadığını ve bunun normal şartlarda da mümkün görünmediğini vurguladı. Bilgin, yirmi üç yıllık risalet dönemini, devrim kavramı yerine, 'toplumun statik ve dinamik yönünün birbirinden ayrı düşünülmemeyeceğini, doğal diyebileceğimiz süreçlerle belirli bir değişim içerisinde devamlılık gösterdiğini' anlatan "sosyal akışkanlık" kavramı ile açıklamayı önerdi. Dolayısıyla Peygamberimizin, değiştirilmesini veya neshedilmesini lüzumlu gördüklerinin haricinde müminlerin tatbik edegelmekte oldukları bütün eski âdet ve geleneklerin devamına müsaade ettiğini örneklerle anlattı. Aynı zamanda tedriciliğin, sosyal akışkanlık içinde anahtar kavram olduğuna da dikkat çekti.

Tebliğin müzakerecisi Doç. Dr. Ejder Okumuş ise, Hz. Peygamber'in devrimci olduğunu söylerken ihtiyatlı davranmak gerektiğine işaret ettikten sonra, değişim kavramının nötr bir anlam taşıdığından bahisle sözlerine başladı. "Peygamber Efendimizin değişimci yönü her ne kadar pozitif anlam taşımaktaysa da, söz gelimi ortadan kalkan toplum ve bu toplumun gidişatını benimseyen bireyler için negatif anlama sahipti" diyen Okumuş, sosyal akışkanlık kavramının kullanımını eleştirdi. Peygamberimizin, toplumu kendi akışına bırakmadığına ve tevhid ilkesi gibi son derece kökten değişiklikler de yaptığına dikkat çekerken, bunların toplumsal krize yol açacak şekilde ani olmamasına özen gösterdiğini belirtti. Diğer taraftan Efendimizin yeniliklere açık tavrını da örneklerle hatırlattı.

Hadis ve Sunnet Sempozyumu'nun 12 Mayıs 2007 Cumartesi günü icra edilen üçüncü oturumu sabah 9:30'da başladı. Prof. Dr. Cemal Sofuoğlu'nun başkanlık ettiği oturum "Sunnetin Bireysel ve Toplumsal Hayata İntikali: Problemler ve Çözüm Yolları" ana başlığını taşımaktaydı. Çağımız insanının her türlü buhran ve sıkıntısına ancak Sunnet'in derman olabileceğinin vurgulandığı oturumda, Sunnet'i günümüzde yaşanılır kılmamanın önemine dikkat çekildi. Bu bağlamda, Sunnet'i doğru anlayıp anlamlandırmanın ve hayatın gerçekleri ile bağdaştırmanın önündeki engeller tartışıldı, tekliflerde bulunuldu.

Günün ilk konuşmacısı Prof. Dr. Talat Sakallı, “Sünnetin Güncel Yorumu: Kıyamet Alâmetleri İle İlgili Hadislere Verilen Anamlara Eleştirel Bir Bakış ve İlgili Hadislerin Anlaşılmasına Yönelik Farklı Bir Teklif” konulu konuşması ile kürsüdeydi. Sakallı öncelikle gündemi sıklıkla meşgul eden ve kıyametin yaklaştığına dair ipuçları ihtiva eden hadis rivayetlerinin, kâinatın kozmik dengesinin bozulacağına ve yok olacağına işaret edenleri müstesna, dinî ve ahlâkî yozlaşmayla ortaya çıkabilecek olan toplumsal yok oluş veya çöküşü ifade ettiklerini belirtti. Dolayısıyla her bir rivayeti kevnî (küresel) kıyamete hamletmek yerine ictimâî (sosyal) ve ferdî kıyamet şeklinde anlamının, konu hakkındaki hadislere ilişkin birçok problemin çözülmesine yardımcı olacağını söyledi. Peygamberimizin kimi zaman sembolik bir dil kullandığına dikkat çekerken, mecazların hakikat, hakikatlerin mecaz, teşbih ve temsillerin gerçeklik olarak algılanmasının, bu tür hadisleri içinden çıkılmaz bir hale getirdiğinden söz etti. Daha sonra kıyametin anlamı, gerçekliği ve alâmetlerin sınıflandırılması konularına değinen tebliğci, kıyamet alâmetlerine doğrudan temas eden bir Kur’ân ayeti olmamasına rağmen, toplumların helâk oluşlarıyla ahlâkî çöküntü ve gönderilen peygamberlerin çağrılarına uymama arasında sebep-sonuç ilişkisi kuran birçok ayetin bulunmasını tezine delil olarak serdetti. Dolayısıyla ‘kişinin ölümünün aslında onun kıyameti olduğu’ fikrine vurgu yaptı.

Tebliğin müzakerecisi Prof. Dr. Ahmet Yücel, cahiliyede kıyamet inancının olmaması nedeniyle Peygamberimizin bu konuda aldığı yoğun tepkiye Kur’ân’ın cevap verdiğini söyledi. Kıyametin vaktini sadece Allah’ın bildiğine ve kıyamet vaktinin geleceğine Kur’ân ayetlerinde, alâmet olarak sadece Yecüc-Mecüc, Dabbetü’l-arz, duman ve ayın yarılması olayına yer verildiğini ve bunların da mahiyetlerinin bildirilmediğini belirtti. Fiten ve eşrâtü’s-sâa rivayetlerinin ise gerek sened gerekse metin yönünden zor bir alan olduğuna dikkat çeken Yücel, Sakallı’nın tebliğinde ayrıntılarıyla ele aldığı Cibril hadisi ile yetinmenin yeterli olmadığını, geleceğe dönük haberlerin titizlikle incelenmesi gerektiğini vurguladı. “Zira Kur’ân’ın gaybı bilemeyeceğine dair çok net ifadeler kullandığı bir Peygamberin, ileri görüşlülüğü ile nebevî uyarılarda bulunduğu düşünülebilirse de bunların sahilik değeri çok iyi tespit edilmelidir” diyen müzakereci, kıyamet alâmetlerinin dinin aslî meselelerindenmiş gibi sunulmasını da eleştirdi. İnsanları karamsarlığa itip umutsuzluğa düşürmenin, hele bir de deprem gibi tabii afetleri alâmetler ile bağdaştırmanın yanlışlığını, diğer din ve kültürlerdeki kıyamet bilgisi ile elimizdeki rivayetlerin karşılaştırılması gerektiğini dile getirdi.

Üçüncü oturumun ikinci konuşmacısı Prof. Dr. Selahattin Polat ise, “Sünnetin Hayata İntikalindeki Gerilim Noktaları, Açmazlar ve Problemler” başlıklı

bir tebliğ sundu. Polat, tebliğinde öncelikle Sünnet hakkındaki birtakım yanlış anlayışların, Sünnet’i yaşanılır kılmada önemli problemlere yol açtığını belirterek bunları şu şekilde sıraladı: Sünnet’in kaynağını sadece hadisler olarak görmek ve Kur’ân’ın Sünnet’in temel kaynağı olduğunu göz ardı etmek, Sünnet’i uyulması zorunlu olmayan faziletli davranışlar manzumesi olarak algılamak, Sünnet’in hayata aktarılmasını belli ilmî disiplinlerin ve akademisyenlerin sorunu olarak görerek bunu bütün Müslümanlara ait bir mesuliyet olarak düşünmemek, Sünnet’e uymayı sadece bireysel bir sorumluluk olarak algılamak ve Sünnet’in varlık zemininin toplum olduğunu unutarak Sünnet’in toplumsallığını, gelenekselliğini ve gelenek-Sünnet ilişkisini göz ardı etmek.

Daha sonra kâinatın zıtlıklar üzerine kaim olduğu fikrine dayanarak gerilim durumlarını avantaj olarak gördüğünü belirten Polat, Sünnet’in hayata aktarılmasında fert-toplum ilişkileri ile ilgili ilk sıkıntı noktasının, Sünnet’in bireysel olarak yaşanması ile toplumsal olarak yaşanması arasındaki döngüsel gerilim olduğunu belirtti. “Sünnet’in toplumsal bir gelenek olabilmesi tek tek Müslümanların sünneti yaşamasına bağlıdır ama fertlerin sünneti yaşayabilmesi de ancak sünnet toplumunda mümkündür.” derken, Sünnet dışına düşmüş bir toplumda bireysel sünnetleri yaşamanın ne derece mümkün olduğunu sorguladı. Polat’a göre ikinci gerilim noktası, bir toplumdaki bireylerin ve değişik grupların tercih ettikleri sünnet anlayışlarının farklılığı ve bir taraftan bu farklılıklara saygı gösterirken öbür taraftan bir geleneğin nasıl oluşturulacağı sorunu idi. Sünnet ve değişim arasındaki dengeye de değinen tebliğci, hem sünnet geleneğini sürdürme, hem fikrî donukluğa ve içe kapanıklığa düşmeme, hem de değişimin peşinden sürüklenip sünnetin özünü kaybetme şeklindeki çok yönlü gerilime dikkat çekti. Polat, sünnetin hayata aktarılmasında sorumlulukların ve süreçlerin yönlendirilmesi, yönetimi ve koordinasyonu ile ilgili açmazlara yer verirken ise, sünnetin güncellenmesi sorununun halk kesimlerinden uzmanlara kadar farklı düzeylere ve kademelere intibakını nasıl sağlayacağımızı sordu. Diğer yandan, dünyaya karşı sorumluluğumuza temas ederken, sünnetin âlemşümül yönünün hayata geçmesinde nasıl bir öncülük ve rol üstlenebileceğimiz ve geleneğimizi korurken içe kapanmadan dünyaya mensubiyetimizi nasıl sağlayacağımız konusundaki endişelerini dile getirdi. Sonuçta sünnetin ihyasında herkesin, önemli gördüğü konularda birbirinden bağımsız araştırma ve yayınlar yapmasının yeterli olmadığını vurgularken, ilmî faaliyetlerin daha koordineli ve belli stratejilerde uzlaşmış olarak yürütülmesi gerektiğinin altını çizdi. İlahiyat camiasına yönelik bazı sorularla tebliğini sonlandıran Polat’ın konuşması, zengin muhtevası sebebiyle ilgiyle izlendi.

Tebliğün müzakeresi için söz alan Prof. Dr. İsmail Hakkı Ünal, öncelikle Polat'ı somut tek bir örneğe bile yer vermemesi ve düşüncelerinin soyut ve teorik kalması yönünden eleştirdi. Ardından girişin uzunluğu, başlıkların düzenlenmesindeki uyumsuzluklar, numaralama hataları gibi şekilsel eleştirilere yer veren Ünal, tebliğde kullanılan ve özel anlamlar yüklenen bazı terimlerin açıklanması gerektiğini vurguladı. Sistematik örgünün zayıf olduğunu söylerken kimi eklentilerin insicamı bozduğuna değindi. Ayrıca konuşmada birçok soru bulunmasına rağmen bunların cevapsız bırakılmasını tenkit eden Ünal, ilahiyat camiasına yöneltilen soruları ise anlamlı bulduğunu belirtti. Sempozyumda yer alan en uzun, en ayrıntılı ve en titiz müzakerenin ardından tebliğ sahibi, şekli eleştiriler yerine argümanları üzerine eleştiriler beklediğini, nasihatvari maddelendirmeler yapmaktansa sorunları ortaya koymayı daha anlamlı bulduğunu ifade etti.

Oturumun üçüncü tebliğcisi Doç. Dr. Bünyamin Erul, “*Temel Hadis Kaynaklarının Çevirileri Üzerine Bir Kritik*” konulu konuşmasında öncelikle problemleri hadis çevirilerinin, ülkemizde hadislerin okunmasını olumsuz yönde etkilediğini belirtti. Aynı zamanda sünnetin doğru anlaşılmasını da engelleyen bu çevirilerin, hadis ve sünnet hasımlarının eline bolca malzeme verdiğine dikkat çeken Erul, hadis metinleri çevirisinin öncelikle bir çeşit hadis rivayeti olduğunun altını çizdi. “Dolayısıyla, geçmiş asırlarda hadis rivayeti konusunda ne kadar titizlik ve dikkat gerekiyorsa, hadislerin çevirisinde de o denli hassas olmak gerekir” derken, her bir çevirinin aynı zamanda bir anlama faaliyeti olduğunu ve sadece çevrilen metnin anlamını yansıtmayı değil, aynı zamanda metindeki edebî zevki, ahengi, vurguyu ve kurguyu da en güzel bir şekilde aksettirmeyi hedeflemesi gerektiğini söyledi.

Daha sonra hadis çevirilerinde rastlanan hataları sınıflandıran ve örneklendiren Erul, öncelikle ‘belki de en masum problemler’ şeklinde tanımladığı, ifadeyi yanlış çevirmekten kaynaklanan maddî hatalara değindi. Daha sonra sırasıyla Türkçe’yi yanlış kullanmadan doğan hataları, çeviride okurun dil seviyesini dikkate almaksızın tedavülden kalkan eski dil kullanma sorununu ve hadisin anlamını tam olarak yansıtmada yetersiz kalan anlaşılması zor çevirileri irdeledi. Gerek hadisteki her kelimeyi hatta her harfi yansıtmaya arzusu, gerekse metinden uzaklaşma ve yanlış çevirmiş olma korkusu ile lafzî ve harfi çeviriler yapma problemlerine dikkat çeken Erul, çeviriye kendi yorumunu katmak ve kendi birikimine veya yaygın kanaate aykırı gibi gözüken metni, makul ve problemsiz hale getirmeye çalışmak şeklinde karşımıza çıkan hataları da tanımladı. Son olarak ise, Arapça terkip, fiil veya isimleri aynen Latinize etmek suretiyle bir bakıma Arapçalaştırarak çeviri yapmak ve çeviride vurgu, kurgu ve edebî sanatların ihmali ile hadiste verilen mesajı gözden kaçırmak

şeklinde sınıfladığı hatalara yer verdi. Erul, yazara sadık kalan, kendisi görünmeyen ve kaynak metne yönelik olup linguistik eşdeğerliliği egemen kılan bir çeviri yaklaşımındansa, çevirmene çeviri sürecinde özgürlük tanıdığı ölçüde sorumluluk da yükleyen işlevselci bir yaklaşımı önerdi.

Tebliğün müzakeresi Prof. Dr. Abdullah Aydın tarafından gerçekleştirildi. Tebliğde hadis çevirilerinde karşımıza çıkan problemlerin çerçevesinin başarı ile çizildiğini belirten Aydın, “çeviri ihanettir” sözüne rağmen bu hainliği yapmak zorunda kalmışlığımızın sıkıntısını dile getirerek sözlerine başladı. Çevirinin teliften de zor olduğunu belirtirken, kimi zaman çevirisi yapılan metinde yer alan dilin ağırlığı ve üslûbun bozukluğu gibi hataların da çeviri sırasında diğer dile aktarıldığını söyledi. Böyle durumlarda dipnot ve parantezlerden yardım alınabileceksin de bu sefer tercümeyle şerhe dönüştürme tehlikesinin ortaya çıktığını, dolayısıyla insanoğlunun masum olmayışı gereği hatayı sıfırlamanın mümkün görünmediğini belirtti. Bu noktada gözün kendini göremediğini hesaba katarak eleştiri ve reddiye geleneğini ihya etmenin önemine değindi. Erul’un kanaatinin aksine, metindeki kalıpları koruyarak doğru ve anlaşılır bir dille çeviriyi önemseydiğini vurgulayan Aydın, tercüme kokma pahasına da olsa metne sadakati önerdi.

Sempozyumun son tebliğcisi Doç. Dr. Ayhan Tekineş ise, “*Modern Dönem Hadis Yorumlarında ‘Ben Merkezli’ Yorum*” başlıklı konuşması ile kürsüdeydi. Düşüncede insan benini merkeze alan “modern özne” fikrinin, çeşitli eleştirilere konu olsa da günümüzde farklı fikir akımlarına mensup aydınlar üzerinde benzer entelektüel etkiler bıraktığını söyleyen Tekineş, yorumcunun kendi benliğinin kimi zaman bir metne yönelik sahih yorumun önündeki en büyük engel olduğunu ifade etti. “Bu sebeple elden geldiğince yorumcu, kendi beninin altında ezilmemeli, şahsî hislerinin etkisinde kalmamalıdır,” derken, klasik dönem çalışmalarında metnin yorumuna kendisini çok az katan yorumcunun, modern çalışmalarda kendi görüşlerini, tecrübelerini ve kanaatlerini özellikle ifade etme gereği duyduğunu belirtti. Daha sonra Peygamberimizin İbn Abbas’a vasiyetini ihtiva eden bir rivayet hakkında yapılan klasik ve modern yorumları karşılaştırmak suretiyle konuyu örneklendirdi.

Ayrıca âlimlerin beyana ya da burhana dayalı yorumu benimseyerek kendi benlerini metnin arkasında görünmez kılmaya gayret etmelerine rağmen, sufilere kendi benliklerini aşmış olmanın getirdiği güvenle ya da aşma çabalarına katkı sağlayacağı ümidiyle yorumlarında sübjektif/öznel olmaktan kaçınmadıklarını vurguladı. Tekineş’e göre klasik yorum geleneğimiz içinde yorumcunun metinde en fazla kendini açık ettiği yorum tarzı mutasavvıfların yorumları idi. Ardından İsmet Özel ve Muhammed Esed örnekleri ile modern dönemin ben merkezli yorumunu irdeleyen Tekineş, psikolojik tecrübeleri,

sosyal ve siyasî gözlemleri bazen tartışmasız doğruymuş gibi yorumda kullanmanın ve dinî metinlerin bir sanat eseri ya da herhangi birinin sözü gibi serbestçe yorumlanmasının hatalı olduğuna dikkat çekti. Sonuçta dinî naslar karşısında insanın kendi varlığını unutmadan kendi benini aşabilme şuuruna sahip olmasının nasları doğru yorumlamanın ön koşulu olduğunu belirtti.

Bu tebliğin müzakeresi ise, Doç. Dr. İbrahim Hatipoğlu tarafından gerçekleştirildi. Başlığın modern batı geleneğinin hadis yorumuna etkisini çağrıştırmasına ve girişin de bunu desteklemesine rağmen, sonradan konunun farklılaştığına dikkat çeken Hatipoğlu, ben merkezli yorum konusunda çok az araştırma bulunduğunu söyledi. Konuyu Esed ve Özel ile örnekledirmenin yeterli olmayacağını ve sadece bu iki modern dönem yorumcusunun tavrına oturan bir mantığın kurgulanamayacağını belirtti. Dolayısıyla aceleci karar ve yargılara varılmaması gerektiğine işaret eden Hatipoğlu, tebliğcinin modern dönem ben merkezliliği ile sufiyye arasında paralellik kurmasını da eleştirdi. Konu hakkındaki örnekledirmelerde farklı vasıflardaki ulema ve mütefekkirlerden alıntılar yapıldığını ve bir insicam oluşmadığını söylerken, klasik döneme ait iktibasların yeterli olmadığını da sözlerine ekledi.

Hadis ve Sünnet Sempozyumu'nun 12 Mayıs 2007 Cumartesi günü saat 14:00'da başlayan dördüncü ve son oturumu, toplantılar hakkında yapılan genel değerlendirme konuşmalarına ayrıldı. Oturumda ilk olarak Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan, ilahiyat camiası olarak birbirimizi dinlemeyi unuttuğumuzdan yakınlardan, sempozyumun bu noktada ciddi bir katkı sağladığını belirtti. Ardından söz alan Prof. Dr. M. Hayri Kırbaşoğlu ise, alana inmekten korkan ve vaaz üslubunu terk edemeyen bir kafa yapısının değişmesi gerektiğini vurgulayarak, her bir ilahiyatçı aydını dünyaya duyarsız kalmak yerine "ben şunu yaptım" diyebilmeye davet etti. Bu bağlamda sunulan tebliğlerin tarihî anlatımlar olmaktan öteye geçmediğini söyleyen Kırbaşoğlu, bugün ile sünnetin arasını nasıl kapatacağımıza dair somut bir çözüm sunulmadığını savundu.

Değerlendirme oturumunun üçüncü konuşmacısı Prof. Dr. Nevzat Âşık, dinleyicileri bir otokritik yapmaya davet ederek, bireysel ve toplumsal alanda problem üretici değil aksine problem çözücü olan Peygamberimize ne kadar yakın olduğumuzu sordu. Prof. Dr. Ali Çelik, Mekke ve Medine dönemlerinde yaşanan değişim ve dönüşüm seyrinin farklılığına işaret ettiği değerlendirmesinde, bizim bugün Mekke'de yaşanan inanç, fikir, vicdan ve gönül eğitimine ihtiyacımız olduğunu belirtti. Dr. Nurettin Boyacılar ise, müfredatlara hadis tahrici dersi eklenmesinin öneminden bahsederek başladığı konuşmasında, tefsir ve tarih kitaplarına metin tenkidi yapılmasının, temel kaynaklarımızda bile halen eksik olan tahkikli metin inşasına el atılmasının, tahkik merkezleri

kurulup tahkik konulu tezler verilmesinin, dâruhadîs geleneğinin canlandırılmasının ve tez yazımında Arapça gibi dünyaya hitap eden bir dilin kullanılmasının gereğine vurgu yaptı.

Sempozyum tertip heyeti adına oturumun son konuşması için kürsüde bulunan Prof. Dr. Zekeriya Güler, tebliğci, müzakereci ve dinleyicilere teşekkür ettikten sonra, Hazreti Ali'nin "Öncekilerin sonrakiler için bıraktığı daha ne çok iş vardır" sözünü "Öncekilerin sonrakiler için bıraktığı hiçbir şey kalmamıştır" şeklinde çevirerek gelişime engel olan bir bakış açısını eleştirdi. Ayrıca Hayri Kırbaşoğlu'nun ben merkezli ve tehditkâr bir ifade ile konuşarak tebliğlerin muhtevalarını yok saymasını kabul edemeyeceğini belirten Güler, bunu bir yüreklendirme konuşması olarak değerlendirmeyi arzu ettiğini ve nezaket içeren bir üslûp önerdiğini sözlerine ekledi.

Hadis ve Sünnet Sempozyumu, oturumlarının verimliliği, tebliğ ve müzakerelerinin kalitesi, dinleyicilerinin hiç eksilmeyen ilgi ve çokluğu, yöresel ikramlarının lezzeti ve yurdun dört bir yanından gelen ilahiyat mensuplarını bir araya getirmesinin hoşnutluğu ile zihinlerde nadide izler bıraktı.

Dr. Huriye MARTI

SÜ İlahiyat Fakültesi, Hadis, KONYA